

MedlemsNytt för Riksförbundet

Finska Krigsbarn

Årgång 13

Nr 2 2008

Lyckat Riksmöte i Tällberg

Jouko Rajaniemi höll i fanan och trådarna i Tällberg. Och är det inte Veranda-orkestern där bakom?

Foto: Kai Rosnell

En varm känsla av gemenskap präglade Riksmötet i Tällberg i den natursköna Siljansbygden som härbärgerade många krigsbarn på 1940-talet. Nu var vi omkring 140 deltagare.

Vi fick höra en engagerad berättelse om länsombudet i Dalarna **Einar Rimmerfors** och hans gärning av sonen **Paul**, och en dramatisk ”resa till barndomen” av radiojournalisten **Hasse Persson**.

Björkarna stod i sin skiraste grönska och vårsolen värmde.

Reportage på

Sidorna 12-13.

”Min pappa var en tysk soldat”

Kari Engström (bilden) var bara nio månader gammal när han skickades av sin mormor till Sverige från Kemi. Han hamnade på sjukhus och efter några månader kom han till ett barnlöst par i trakten av Robertsfors.

Så småningom blev han adopterad, men han har hela tiden känt till sin egen historia.

Han har aldrig fått veta namnet på den tyske soldat som var hans far. Trots att han senare träffade sin mor vägrade hon att avslöja namnet.

De enda minnen han har av sin far är en väska med några minnessaker, samt ett fotografi.

Kari är kanske det yngsta krigsbarnet som sändes till Sverige.

Sidorna 8-9.

Kari Engström hör till de yngsta i vår krets.

Foto:IrjaOlsson.

Organisationsnummer: 878001-7862

Från redaktionen

Tidsfristen har gått ut för att återfå sitt finska medborgarskap och ha dubbelt.

Varför det skulle vara en "övergångstid" på fem år när lagen infördes 2003 begriper inte jag. Möjligheten borde vara permanent – för alla tidigare finska medborgare.

Om någon av oss krigsbarn i Sverige (eller Danmark) vill bli finsk medborgare igen krävs att vi flyttar till Finland. Då får vi det tillbaka direkt, efter anmälan, om jag förstått de krångliga bestämmelserna rätt.

Under åren 2004-2007 hade 113 krigsbarn anmält och återfått medborgarskapet. Under de tre första månaderna i år kom 71 anmälningar, och de senaste veckorna har Migrationsverket i Finland fått cirka 100 per dag (inte bara krigsbarn, förstås). I skrivande stund vet vi inte slutsumman.

Medborgarskapslagen i Finland ska ses över igen. Det måste bli en ändring, opinionen verkar i "vår" riktning.

Ett steg i rätt riktning har vi sett: minister **Astrid Thors** erkände indirekt i en insändare i Hufvudstadsbladet (9 maj 2008) att det var fel att kräva en "behandlingsavgift" av krigsbarnen.

I detta nummer berättar vi också om **Kari Engström** och hans öde att sändas iväg, bara nio månader gammal, till Sverige. Men han har fått ett bra liv, trots saknaden av en far. Han vet inte ens namnet på den tyske soldaten i Kemi.

Men jag tror inte att alla möjligheter är uttömda. Han har dock ett foto på honom, och det finns exempel på många andra barn till tyska soldater som har funnit uppgifter om sin far. Jag tror att vi får anledning att återkomma i det här fallet.

Vi har också intervjuat fyra barn till krigsbarn som utmärkt sig på vissa områden. Det visar sig att de alla känner stark samhörighet med Finland trots att språket är en svårforcerad barriär.

Till sist kan vi bara beklaga att Ostkustens krigsbarnsförening kommer att upplösas i september. Det betyder att medlemmarna där inte längre får tidningen – såvid de inte blivit direktanslutna till RFK eller valt en annan lokalförening. Eller prenumererat på MN.

Kai Rosnell, chefredaktör
kai.rosnell@comhem.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i juni 2008.

I detta nummer:

	sidan
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Stort intresse för medborgarskapet	3
Barn till krigsbarn:	
Matti Hirvonen	4
Lassi Karonen	5
Anna Takanen	6
Carl-Johan Vallgren	7
Kari kom med flyktingströmmen	8-9
Raimo simmar med svenskar	10
Ny barnbok	10
Fäderneslandets faderlösa	11
Tapani Rossis bok klar	11
Enklaste vägen till Tammerfors	11
Reportage från Riksmötet i Tällberg	12-13
Inlägg, debatt	14
På gång i lokalföreningarna, RFK-info	15
Värdig minnesrelief i Helsingfors	16
Selma Lagerlöfs medaljer	16

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av september 2008, deadline 21 augusti. Därefter början av december.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Matts Imhagen, ansvarig utgivare, Lundmansg. 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel: 0176-12029.

E-post: matts_imhagen@hotmail.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@comhem.se

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187.

E-post: gui.sture@bredband.net

Irja Olsson, Näckrosstigen 7, 806 49 Gävle. Tel 026-167678. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Riksförbundets hemsida: www.krigsbarn.se

Ordföranden har ordet:

Norrtälje i maj 2008.

Gemenskap ger livet mening, glädje och tröst. Tänk bara på alla dessa föreningar som finns, speciellt våra. Våra speciella barndomsupplevelser av kriget har skapat en "syskonkrets" med förståelse för den speciella egna upplevelsen, ett andningshål. Tänk så länge vi inte kunnat, velat, "andas" ut.

Med åren, med våra finska krigsbarnsföreningar, har den mentala ryggsäckens börda lättat.

Våra föreningar har haft årsmöten. Riksmötet i Tällberg har nyligen, när jag skriver det här, avslutats. I Tällberg var stämningen god, i topp. Arrangemangen var omväxlande, intressanta och givande. Vi fick även glädjas över att finska "syskon" hade kommit till Tällberg. Gemenskap!

Tack Gävle-Dala-föreningen för ett enastående arrangemang!

Jag kände viss oro inför Riksförbundets årsmöte. Hur uppfattar medlemmarna det ekonomiska underskottet, blir det ansvarsfrihet för styrelsen och vad anser man om mitt ledarskap.

Underskottet är resultat av att vi inte höjt medlemsavgiften till Riksförbundet på flera år, trots alla fördyringar som skett. Riksförbundet har ett kapital som bl.a. uppstått i samband med Haparandaprojektet. Bästa sättet att du, som medlem, ska få del av överskottet är att inte höja din medlemsavgift till Riks, vilket årsmötet 2007 (och årets) beslutade. Samt att föreningarna kan ansöka om bidrag till 15-årsjubileum baserat på ett grundbelopp och antal medlemmar.

Representation med resor kostar, även om jag alltid sökt billigaste alternativ, och själv bekostat en del. Jag har haft förmånen att kunna samordna några resor i samband med

tjänsteresor och som då inte belastat Riksförbundet.

Ingen i Riksförbundets styrelse uppbar arvode utan allt arbete sker helt ideellt.

De här klarläggandena är viktiga att du som medlem känner till, annars är det så lätt att det sprids rykten som kan förstöra vår fina gemenskap.

Styrelsen fick ansvarsfrihet. Tack, och tack, styrelsen!

En del föreningar har varit aktiva med att sprida information om sin verksamhet vilket gett nya medlemmar. Tack för det, och god fortsättning i arbetet.

Stockholmsföreningen har fått en hel familj till ett krigsbarn som medlemmar. Familjens medlemmar har konstnärliga ådror. Pappan, **Erik Wallinus-Rinne**, krigsbarnet, hade en konstutställning "Minnen från svunnen tid" till vilken jag fick inbjudan. Ett samarbete har uppstått. Erik har skrivit text till en sång, "Över mörka vatten" som är tillägnad **alla** finska krigsbarn. Texten finns även på finska och engelska. Eriks ena son, **Karri**, har tonsatt sången och framför den inspelad på cd, arbetskopior. Arbetet pågår att få cd:n färdig för försäljning.

Jag fick en arbetskopior. Både den svenska och den finska versionen spelades upp i Tällberg och väckte beundran och fuktiga ögon. Så snart skivan är klar för försäljning meddelas föreningarna.

Vi fick även lyssna på **Carl-Johan Vallgrens** sång som var minst lika gripande som Rinnes.

Matta

Stort intresse för medborgarskapet

Tidsgränsen 31 maj 2008 (i praktiken 2 juni) för att få tillbaka det finska medborgarskapet förlängdes inte och lyftes heller inte bort. Du som missade att få tillbaka det får vänta tills det kommer en ny medborgarskapslag i Finland. Arbetet med en sådan påbörjas troligen i höst.

Riksförbundet Finska Krigsbarn har protesterat mot att krigsbarnen bara fick fem månader på sig att få medborgarskapet gratis, men minister **Astrid Thors** har varit kallsinnig gentemot våra krav.

Jag har i en insändare i Hufvudstadsbladet (6 maj) frågat efter vilka "vettiga argument" som finns för den här tidsgränsen. Den frågan är ännu obesvarad.

Finlands ambassadör **Alec Aalto** besökte – på eget initiativ, för att bekanta sig med oss – Stockholmsföreningens vårfest 17 maj och sa då mycket diplomatiskt att "om det funnits goda argument så hade de väl kommit fram".

När det blev klart att vi skulle få medborgarskapet gratis blev det fart på krigsbarnen. Jag har personligen förmedlat över 150 kopior på registerkort från Riksarkivet, och lika många har expedierats direkt därifrån.

100 per dag

De senaste veckorna har antalet anmälningar uppgått till cirka 100 per dag, inte enbart krigsbarn utan totalt. Behandlingstiden blir därmed avsevärt längre.

Finlands ambassad i Stockholm har fått ta emot en jämn ström av anmälningar. Krigsbarnen har alltid haft ett starkt stöd från ambassaden, och det gläder oss mycket.

När en grupp på ett tiotal krigsbarn från Stockholmsföreningen gemensamt lämnade in anmälan en dag i april blev vi hjärtligt mottagna och bjöds på kaffe med dopp!

Ett tiotal krigsbarn från Stockholmsföreningen lämnade in sin medborgarskapsanmälan i samlad trupp.

Ambassadör Aalto fick under vårfesten ta emot det nya krigsbarnsmärket (föreställande en gyllene bastukvast). Han fick också lyssna till **Erik Wallinus-Rinnes** fina sång "Över mörka vatten", som nu framfördes för första gången inför en så kvalificerad och (be)rörd publik.

Kai Rosnell

Hur har våra barn påverkats av att ha ett krigsbarn som förälder? Vid de senaste Riksmötena har barn och barnbarn till krigsbarn berättat. För detta nummer av MedlemsNytt har vi intervjuat fyra personer som låtit tala om sig i olika sammanhang. De har en gemensam nämnare: en förälder är/var krigsbarn.

Matti Hirvonen, pianist, musikprofessor

Lyckades inte smälta in i Finland

Matti Hirvonen river av den mäktiga Kejsarvalsens.

Foto: Kai Rosnell

Matti Hirvonen är en skicklig pianist och har nått internationell ryktbarhet inte bara som konsertsolist utan även som lärare i musik. Han är professor i ”musikalisk instudering” på Musikhögskolan i Stockholm, och professor i ”vocal repertoire” vid Royal College of Music i London.

Han skymtar ofta i TV som ackompanjator till romanssångare och liknande, har bl a ackompanjerat **Håkan Hagegård** och **Elisabeth Söderström**, för att nämna några av de stora namnen på området.

Sorsele

Han är född i Sorsele 1958. Det var där pappa **Juhani** vistades som krigsbarn i ett par omgångar, och det var dit Juhani flyttade när han hade bildat familj och återkom till Sverige.

– Pappa spelade saxofon i min svenske farfars dansband, ”Holmgrens”. Så det var mycket musik hemma, berättar Matti.

– Han lärde mig noterna, och jag prövade olika instrument som gitarr, cello och klarinett innan jag fastnade för pianot i elvaårsåldern. Då slutade jag med de andra instrumenten.

Klassiskt, evigt

Men dansbandsmusik ger han inte mycket för. När jag ber honom, för bildens skull, spela en låt som jag själv är uppförd med från mitt fosterhem, ”Johanssons boogie woogie vals”, blir det den mäktiga ”Kejsarvalsens” i stället.

– Det blev klassisk musik för mig, jag vet inte riktigt varför. Den är evig i motsats till den mer tillfälliga popmusiken...

Ja, för all del, **Elvis** och **Beatles**... Men den klassiska musiken är evig, kommer alltid att spelas.

Som ung satsade han på en solistkarriär, med världen som arbetsfält, men nu med familj, två döttrar på väg in i tonåren, hinner han inte öva så mycket som krävs av en solist. Men kammarmusik och ackompanjemang passar honom., ”utan eget fokus hela tiden”.

Han studerade på Sibeliusakademien i Helsingfors 1977-78.

”Pröva min finskhet”

– Jag sökte dit, ville prova min finskhet. Finland var ju det förlovade landet, vistelsen i Sverige var bara temporär, förr eller senare skulle man tillbaka till ursprunget. Jag kände krav på mig att vara finsk, med mitt namn och så, det var nog mest mina egna krav. Men det stöp, jag klarade inte språket tillräckligt bra, erkänner Matti.

– Men där fick jag den bästa undervisning jag någonsin fått.

Mor och far talade finska med varandra, men inte med barnen.

– Jag tror det var oklokt. Jag har varit bitter och anklagat dem för det, men senare har jag insett att det inte var så enkelt. Den kunskapen saknades nog då.

Schubert en favorit

Matti klarar enkel vardagsfinska någorlunda och besöker ofta släktingarna i Finland.

– Jag känner mig definitivt som ett resultat av två länder och söker mig mer och mer till min egen finskhet.

Men numera utan (egna) krav på att ”smälta in” i Finland...

Bland de stora kompositörerna är **Schubert** en av favoriterna, men **Sibe-**

forts på nästa sida

...i en roddbåt till Kina

Lassi Karonen på väg ut på Fyrisån för ett träningspass.

Foto: Kai Rosnell

Lassi Karonen är idrottsman på heltid, roddare. Han har det högsta värde för syreupptagningsförmåga som någonsin uppmätts i Sverige.

– Det ligger på 7,19 liter per minut, säger Lassi, 32 år. Men jag vet en som har högre, norrmannen **Olav Tufte** som vann OS senast, han har 7,20.

Mätningarna är inte helt jämförbara: de utfördes inte med samma utrustning.

En ”normal” människa ligger på 3-3,5 liter per minut.

Slog i taket

Helt klart är att Lassi Karonen har en unik förmåga som är avgörande för en idrottsman som sysslar med rodd, en sport som kräver både styrka och uthållighet.

Ett bevis: den mobila utrustningen

för att mäta syreupptagningsförmågan klarade inte Lassiss höga värden, de ”slog i taket”. Tillverkaren fick bygga om apparaturen.

Lassi betraktas som ett medaljhopp i OS i Beijing; hans gren singelsculler avgörs 9 augusti. Förra året blev han sexa i VM, en tredjeplats i ett världscuplopp i München är bästa meriten i övrigt.

Matti Hirvonen...

forts från föregående sida

lius kommer man naturligtvis inte ifrån.

– Jag tycker att jag ”förstår” honom. Det finns något där i det kärva, icke in-smickrande, som brister ut i den största passion man kan känna, som slår mig.

Juhanis bakgrund som krigsbarn har säkert bidragit till att forma Matti Hirvonen.

”En stämning i familjen”

– Det allmänna klimat jag är upp-vuxen i innehöll en sorts sorg, mer eller mindre outtalad, som en stämning i fa-

miljen, en bas. Och det gällde att förhålla sig till ett traumatiskt barndoms-öde.

Familjen flyttade ofta, kanske på grund av en rotlöshet med ett ständigt flyttande som innebar nya människor och miljöer, som Matti själv har fortsatt med i vuxen ålder.

– Men visst är det positivt att ha både finska och svenska rötter, slår Matti fast. – Jag har haft fin kontakt med min svenske farfars släkt också.

Kai Rosnell

Sju cm per drag...

Han bor i Uppsala och tränar två pass varje dag. På Fyrisån vid Ultuna kan han ses forsa fram på rakorna.

Han har ett klart uttalat mål:

– Om jag kan komma sju centimeter längre på varje drag så är jag med och slåss om OS-guldet!

Hans talang upptäcktes i hemkommunen Leksand. Där tävlar man i kyrkbåtsrodd på Siljan, 20-manna. Lassiss klubb Brudpiga roddklubb vann fyra-fem gånger i följd och Lassi lockades pröva på en tävling på roddmaskin.

– Jag vann. Men min första kyrkbåtsävling förlorade jag.

Häftigt namn

Lassi är uppvuxen i Djura i Leksand, yngste son till **Margareta** och **Seppo Karonen**. Seppo är krigsbarn från Lappi kommun strax öster om Rauma.

– Jag kan några fraser på finska, har försökt lära mig språket, men det är inte lätt. Mina finländska konkurrenter tycker det är häftigt att jag har ett finskt namn.

Han är 196 cm lång, en närmast idealisk längd för en roddare. Seppo och Margareta ligger kring 180, de tre äldre bröderna mellan 190 och 196.

Föräldrarna är mycket idrottsintresserade, åker skidor, Seppo ägnade sig också åt kyrkbåtsrodd.

Goda gener

– Jag har nog fått goda gener från båda föräldrarna. Kanske har jag arvt lite finsk sisu också, jag brukar vara bra mot slutet, kunna plocka fram det sista...

Lassi är byggnadsingenjör och flyttade till Uppsala för att få jobb. Nu förbereder han sig på heltid för OS med stipendier från SOK (Sveriges Olympiska Kommitté) och diverse sponsorbidrag som ändå inte vill räcka till.

Lassi har nämligen också familj: en sambo och en liten son på några månader; han ska heta Gustav Erkki.

Vi håller väl tummarna för Lassi under OS. Om det blir medalj så är den till hälften finsk!

Kai Rosnell

Fotnot: Om Seppo Karonen och hans svenska mor skrev vi i MN nr 1 2004.

Om identitet - att bära två länder

Redan i förskoleåldern visste **Anna Takanen** vad hon skulle bli.

– En sån som gör saker på låtsas som om det var på riktigt!

Så formulerade hon det för sin mamma. Och så blev det. Hon blev skådespelare, senare regissör för hon ville få andra att agera också.

Nu är hon teaterchef på Göteborgs Stadsteater, konstnärlig ledare sedan 1 januari 2006, med färsk förlängning till minst 2011.

– Det är jag som bestämmer repertoaren, vår VD (**Ronnie Hallgren**) håller i ekonomin, säger Anna.

Söndagsmatinéer

Hon är född 1968. Hennes far **Timo** kom som krigsbarn från Finland 1942, som fyraåring, hans far hade stupat i kriget. Han blev kvar i Sverige.

Hennes yrkesinriktning började som en barnlek, hon var under sin barndom i Kungsbacka "besatt" av söndagsmatinéer.

– Sen förstod jag att man kan kommunicera på det sättet, jag kunde sätta ihop en pjäs direkt, berättar Anna.

Drömmen blev starkare i tonåren. Teaterhögskolan i Malmö gav henne yrkesutbildningen.

Nålsögat

– Då har man passerat nålsögat för att möjligen bli skådespelare, säger Anna.

Det är en tuff bransch, med hög arbetslöshet. Efter examen 1994 kom Anna Takanen till länsteatern i Örebro (premiärroll i "Mottagningen" av **Bengt Bratt**). Senare träffade hon **Suzanne Osten** och hamnade på Unga Klara i Stockholm där Osten var konstnärlig ledare.

– Ett avgörande möte. Kontakten med en generation över en själv är väldigt viktig.

Ett stort kliv

Efter tio år där blev hon ombedd att komma till Göteborgs Stadsteater för en intervju.

– Jag blev mycket förvånad. Vad kunde de vilja mig?

Hon accepterade erbjudandet att bli konstnärlig chef för teatern. Det var ett stort hopp.

Det är Anna Takanen som bestämmer repertoaren på Göteborgs Stadsteater.

Foto: Kai Rosnell

– Teaterstyrelsen hade tydligen följt min karriär som skådespelare och regissör...

Anna Takanen driver en linje med teatern: man spelar mycket samtida nyskrivna pjäser, man har många urpremiärer och Sverige-premiärer.

– Men vi har också ett public service-uppdrag, vi ska spela publikt, brett, lite klassiker också.

Somrar i Finland

Det ser ut som om Anna Takanen har lyckats. Göteborgs Stadsteater hör

Anna Takanen.

till de mest uppmärksammade scenerna i landet.

Hon talar inte finska men kan ett femtiotal ord. Hon minns många somrar i Finland med besök hos kusinerna. Och hon har en stark känsla för Finland och sin finska bakgrund.

– Den har betytt mycket från ett identitetsperspektiv, att bära två länder, bära sprickan – det har ju skett en separation – man bär den erfarenheten själv som barn till ett krigsbarn.

Ständigt påmind

Hennes finska namn gör att hon ofta får frågor om sin bakgrund. Hon blir ständigt påmind.

När hon tillträdde nämnde hon i en intervju att hon gärna skulle spela någon pjäs med krigsbarnsbakgrund. Men det finns inte så mycket att välja på – ännu.

– Jag har en pjäs på gång: **Barbro Smeds** i Stockholm håller på att skriva på "Fosterlandet" Jag hoppas kunna sätta upp den om ett par år, 2010 kanske, säger Anna Takanen.

Något för oss krigsbarn att se fram emot. Ett besök i Göteborg är aldrig fel.

Kai Rosnell

Tidig känsla att vara delvis finsk

Carl-Johan Vallgren kommer med snabba steg till intervjun. Han har lovat mig en halvtimme av sitt liv.

– Terve! säger han trevande och sträcker fram handen.

Det känns som om han därmed nästan tömt sitt finska ordförråd. Fast han kan säkert fler användbara fraser ("ja, ett tjugotal").

Carl-Johan Vallgren fick August-pri-set år 2002 för "Den vidunderliga kärlekens historia" och blev i ett slag berömd som författare trots att han redan hade flera böcker bakom sig..

Men det är bara några få i den svenska kultureliten som känner till hans finska bakgrund: hans mor kom som krigsbarn till Sverige, bara två och ett halvt år gammal.

Anja Mustapää glömde snabbt den lilla finska hon kunde, hon blev adopterad, något som de biologiska föräldrarna motvilligt tvingades gå med på, och bildade så småningom familj i Sverige.

Stolt över morfar

Carl-Johan föddes 1964 och växte upp i Skogstorp i utkanten av Falkenberg.

– Jag har alltid känt till mina finska rötter och min mors historia. I sjuårsåldern blev jag mer medveten, jag tyckte det var något heroiskt över hennes öde. Jag berättade för skolkamraterna om min morfar som varit med i kriget och blev dekorerad, jag var stolt över honom och väntade att dom skulle bli imponerade. I stället blev jag kallad finnjävel...

– Men det var inte så länge och jag tog lätt på det..

Kontakterna kvar

De biologiska föräldrarna hade visserligen förlorat en dotter men behållit kontakten med henne så länge de levde. Och kontakten har fortsatt även i andra generationen, mellan kusinerna.

– Vi hade ofta besök från finska släktingar, och vi var i Finland ibland. Så jag fick tidigt en känsla att vara delvis finsk.

– Andra världskriget har funnits som tema i nästan all min litteratur. Jag har insett hur små vi människor är i jämförelse med de stora politiska händelserna. Och jag tänker på hur slumpmässigt det kan vara. Jag hade inte funnits till om inte det förfärliga hade hänt...

Det är något hektiskt över Carl-Johan Vallgren: han verkar ständigt ha bråttom.

Foto: Kai Rosnell

Carl-Johan Vallgren har levt ett bohemiskt liv, han var nyfiken på världen och reste omkring en hel del, han har bott i Madrid, Köpenhamn och Berlin, där han skrev "Den vidunderliga kärlekens historia", som sålts i 350 000 ex i Sverige och översatts till 20 språk.

Det är något hektiskt över honom, han har hela tiden fullt upp, skriver och skriver.

Trubadur

Men inte bara skönlitteratur. Han skriver sånger också, på svenska, och musik till dem (eller om det är tvärtom). Han är också artist, har spelat in flera cd-skivor, åker på turné ibland och framför sina sånger.

Han kallar sig "rock-trubadur", men musiken är knappast rock, framförandet påminner något om **Cornelis Vreeswijk**. En "slängkappe-trubadur", kanske.

Han har skrivit teater också, tre pjäser är uppförda (Dramaten, Radio-teatern, Norrlandsteatern).

Saknar ett stort epos

– Det är konstigt att det inte har skrivits ett stort episkt verk över världens största exodus av barn, som krigsbarns verksamheten har kallats, säger han.

Han har själv inga planer på ett sådant verk. Men han ska tala med **Anna Takanen** på Göteborgs Stadsteater om ett teaterstycke, utan att lova något...

– Jag har förresten skrivit en sång om min mor, säger han. Jag är faktiskt ganska nöjd med den. Fast den var väldigt svår att skriva.

En fantastisk sång

Ja, jag har den på skiva hemma, jag har hört den, läst texten, inga klichéer, inga banala ord, och ögonen tåras. "Familjeporträtt" heter den (i cd:n "Livet"). En oerhört stark sång, med en innerlighet i känsla och framförande som tränger djupt in i hjärterötterna.

Sången berättar hur han ser på ett foto av sin mor och ett på sin dotter, båda i samma ålder då, han ser likheterna.

"...jag förstår henne nu, jag förstår henne mycket bättre nu..."

Bohemlivet passé

Carl-Johan lämnade bohemlivet bakom sig när han fick en dotter, nu har han blivit "stadgad" familjefar.

– Ja, min dotter har gjort att jag förstår min mor bättre, inser att en del av hennes egenheter beror på hennes uppväxt, hennes bakgrund.

"...och hennes gamla mardrömmar har blivit mina mardrömmar..."

– Som katastroftänkandet, att något hemskt kan hända när som helst...

"...jag förstår henne nu, så mycket bättre nu, hennes resa hit tog aldrig slut" Halvtimmen tog slut.

Kai Rosnell

Ett brev väckte vår nyfikenhet

Vidstående brev på Riksarkivet i Stockholm väckte vår nyfikenhet – hur gick det för gossen?

Med hjälp av födelsedatum och förnamn sökte vi i befolkningsregistret och fann direkt **Kari Engström!** Det stämde ju, för han blev väl adopterad?

En spårning via Gula Sidorna gav ett telefonnummer, och ett samtal bekräftade att vi funnit rätt man.

Men uppgiften i brevet att modern rymt till Tyskland visade sig vara en helt felaktig gissning.

Kari ställde gärna upp för en intervju för **Irja Olsson** som han träffat tidigare i samband med en skidtävling där Irja gjorde radioreportage.

Kai Rosnell

Till/

Hjälpkommittén för Finlands barn
Undertecknad som i min vård har finska gossebarnet Kari Karjalainen, f. den 10/1 1944 i Kemi, får härmed anhålla, att ovannämnda gossebarn överföres till Hjälpkommittén för Finlands barn. Barnet kom till Sverige med flyktingströmmen från Nord-Finland förra hösten. Efter en tids vistelse på sjukhus kom han till vårt hem. Fadern till barnet är antagligen tysk. Modern som är finska, rymde från Finland och vistas troligen i Tyskland.

Då vi för närvarande sakna ransoneringskort för Karjalainen, vore vi tacksamma, om saken kunde ordnas genom Hjälpkommitténs försorg.

Ratu, Djäkneboda den 7/9 1945.

(Undertecknat för hand:) Georg Engström
Lantvallen Djäkneboda

”Med flyktingströmmen från Finland...”

– Jag vet inte vem som är min far, bara att han var tysk och försvann 1944. Det var nog ryssarna som tog honom.

Kari Engström pekar på fotot av sin far, en stilig, högst 20-årig uniformerad soldat – han vet inte namnet. Men likheten går inte att ta miste på.

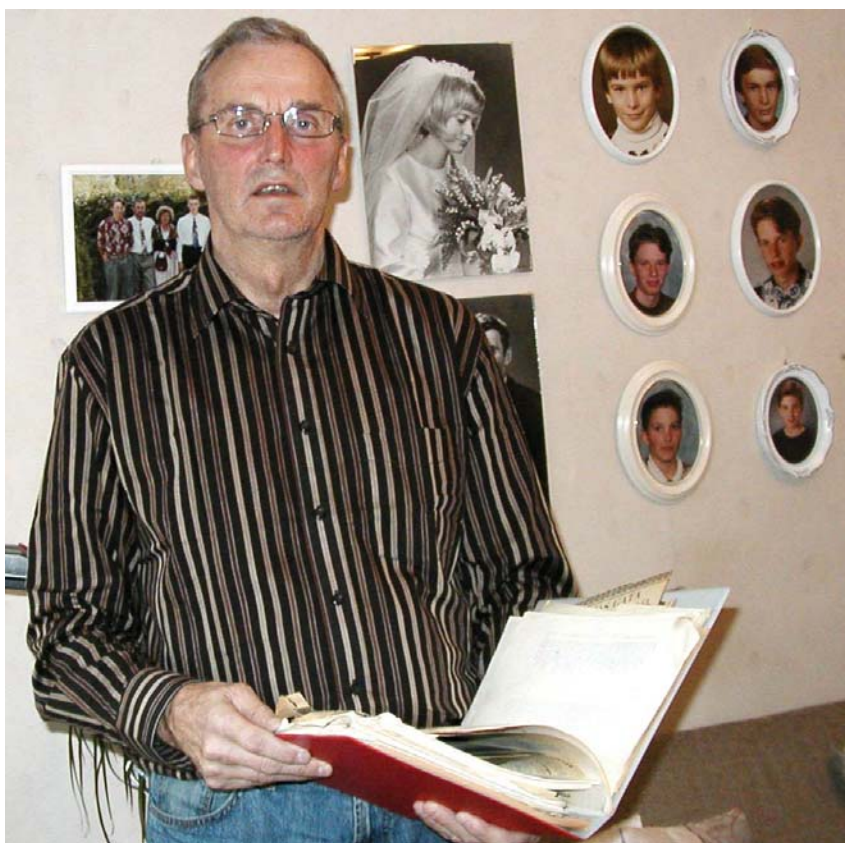
Modern **Sirkka** var en vacker och levnadsglad ung kvinna då hon mötte den unge, tyske soldaten. Tyskarna hade funnits länge i Kemi och många hade lärt sig finska så romanserna var inte ovanliga, men illa sedda av befolkningen.

Om det var därför Sirkka inte ville avslöja faderns namn vet inte Kari, men de kunde heller aldrig tala med varandra eftersom modern inte kunde svenska och Kari ingen finska. Men ett foto av den okände fadern har han i alla fall.

I mormors vård

Kari föddes i Kemi 1944. Då hette han **Karjalainen**.

Modern Sirkka arbetade i hamnen så det blev morföräldrarna som tog hand om Kari. Enligt honom var det mormor **Tyone** som ordnade att han skickades till Sverige. Han var bara nio månader då han den 22 oktober, tillsammans med

Kari Engström satsade på idrotten för att bli accepterad i skolan. Han blev mycket duktig skidåkare, har bl a slagit storfräsare som Harald Grönningen och Gjermund Eggen...

flera hundra barn från Kemi, reste med fartyget Per Brahe över till Nikkala hamn i Haparanda.

Först hamnade han på sjukhus, fast det minns han inte, men att han var undernärd, med svullen mage, hade skabb

Text och foto: Irja Olsson

”Min far var en okänd tysk soldat

och var allvarligt sjuk, det har han fått berättat för sig.

Efter sjukhusvistelsen, den 12 januari 1945, kom han till **Eugenia** (kallad **Gena**) och **Georg Engström** i Djäkneboda i Umeåtrakten.

Engströms var unga och barnlösa. De hade önskat sig en liten finsk flicka men blev tillfrågade om de kunde ta en liten pojke istället. Georg låg i beredskap på sjön, men fick permission för att komma hem och ta en titt på pojken.

En rörande syn

När han steg in såg han Kari, knappt ett år, sitta under köksbordet utan att våga sig fram. Pojken höll en mugg havreavkok i händerna, annat tålde inte magen. Hans händer skakade, och den synen glömde Georg aldrig. Det berörde honom djupt och han fäste sig från första ögonblicket vid barnet. Han var så rädd om honom att han gjorde sig av med familjens hund för att den inte skulle kunna skada den lille.

– Jag kunde inte ha fått bättre föräldrar, säger Kari som kallar fosterföräldrarna för mamma och pappa.

– De är de enda föräldrar jag har haft, de var kärleksfulla och gjorde allt för mig.

I fyraårsåldern blev Kari adopterad och fick namnet Engström. Paret fick inga egna barn.

Satsade på idrott

Familjen bodde på landet, med hästar, kor, får och höns. Fosterpappan försörjde sig som fiskare.

– Det var ett bra liv, säger Kari, men

Karis mor Sirkka Karjalainen.

fångsterna blev allt mindre så till slut var familjen tvungen att söka sig till bättre arbetsmarknad.

Så när Kari var nio år flyttade familjen till Sandviken. Georg fick arbete på Sandvikens järnverk och Kari fick börja i en ny skola. Det var lättare i Sandviken än i Djäkneboda.

För att som finnpojke bli accepterad i den skolan hade han redan från början satsat på idrott. Det var bättre att vara bra i idrott än skolämnena, tänkte han och det fungerade. Fast läxorna klarade han också.

Han hade tydligen fallenhet för skidor och vann ofta skoltävlingar och så småningom även större idrottsevenemang. Han blev vid sidan av Vasaloppsvinnaren **Matti Kuosku** en av de mest

Karis namnlöse far.

namnkunniga finska skidlöparna i Gävleborgs län. Om det vittnar mängden av tidningsurklipp som han har i sin ägo.

Träffade sin mor

Sin biologiska mor Sirkka och brodern **Seppo**, då 12 år, träffade Kari först 1958.

Gena och Georg tyckte att det var viktigt att de fick träffas så de åkte till Kemi. Kari ville inte, hyste agg, rentav hat mot sin biologiska mor.

Mötet blev inte som de hade hoppats. Mor och son kunde inte tala med varandra, de hade inget gemensamt språk och bröderna kunde bara spela fotboll tillsammans.

På dans med brodern

Han har träffat Seppo senare, badat bastu och varit på dans tillsammans med honom, och brodern med familj har varit i Sandviken.

– Tyvärr har vi ingen kontakt längre, säger Kari. Det blev missförstånd mellan familjerna så nu har vi inte träffats på många år.

Kari trivdes i Sandviken, gifte sig med **Kristina** och fick tre söner, **Johan**, **Pär** och **Andreas**. Han startade egen målarfirma och satsade sina krafter på företaget. Livet såg ljust ut.

Men 1995 slog ödet till. Den äldsta sonen Johan drabbades av en hjärntumör som tog hans liv. Sonens död orsakade en svår kris i familjen. Det knäckte Kari. Han blev sjuk, kunde inte

forts på nästa sida →

En liten kista, sannolikt tillverkad av ryska krigsfångar i Kemi, innehåller alla minnen som finns kvar av Karis okände far. Slipsen är Karis första idrottspris, vid en skidtävling i Djäkneboda skola.

Raimo simmar spänstigt med svenskar

Raimo Saarinens bok ”*Simma med svenskar*” kan ses som en livsresa från barndomens ibland lite märkliga, bräckliga värld till vuxenvärldens verklighet.

Pojken **Raimo Saarinen** och hans äldre bror sänds till Sverige efter att fadern stupat vid Karelska näset 1941. Mamman, en ung änka, arbetade som lotta.

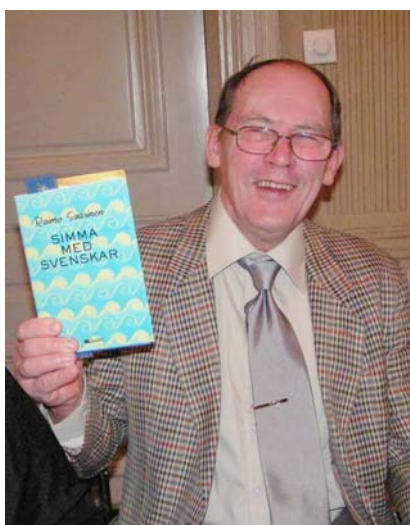
När det blev möjligt skickades barnen till Sverige. Framtiden kändes ganska oviss för Finlands del, särskilt vad gällde barnen. Hur det skulle sluta visste ingen.

De lyckligaste åren

Bägge pojkarna kom till Skåne och de fyra åren blev de lyckligaste i Raimos liv.

Återvändandet till Finland blir besvärligt då mamma pratar om att inte känna igen sin guldlockiga pojke i den sjuåriga stora pojke som kommit hem. Hon nämner ordet ”bortbyting” om honom.

Ordet fastnar och plågar honom. Kanske är han inte den Raimo som för iväg utan en annans Raimo? Själv uttrycker han det så: ”ett barn klarar en flyttning bra medan flera inte kan passera utan skador”. Främlingskapet tar en tid att bearbeta – till all lycka är hans nye far lätt att ha att göra med.

Raimo Saarinen har anledning att vara stolt över sin bok. Foto: Kai Rosnell

Många sorgliga öden drabbade de finska krigsbarnen.

Till sjöss!

Men här är en fräsch och spänstig berättelse med både sisu och stark livsvilja. Författaren använder sig av mammas namnteckning på en blankett och fyller i de uppgifter som behövs, för att han som minderårig ska kunna mönstra på en båt. Av rädsla för att den företagsamme sonen ska gripas av polis för bedrägeri medger modern att hon gett sitt samtycke till att sonen går till sjöss.

Med stor nyfikenhet provar han på olika yrken och länder. Han flyttar i vuxen ålder till Sverige. Storebrors död i unga år blir en förlust på många sätt. Inte minst känner han att alla förhoppningar och förväntningar på goda studieresultat nu koncentreras till honom.

Med stor beslutsamhet börjar han studera senare i Sverige. Med ett utmärkt resultat.

Livsbejakande

Boken är på många sätt en positiv och livsbejakande historia. Med glimtar från upplevelser i naturen som han fångar upp med hela sin själ: landskapen med sina dofter och all skönhet i skiftningar och färger. Också djurlivet som han möts av intimt och levande mitt i vildmarkens för honom ovanliga tystnad.

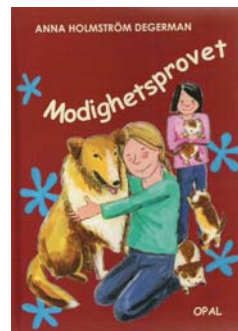
Friheten att leva utan gränser eller tider. Det går bra för krigsbarnet Raimo. Efter några delvis jobbiga, krävande år hittar han livskamraten/hustrun och adopterar en son. Slutet gott allting gott.

Doris Emanuelsson

Raimo Saarinen: *Simma med svenskar*. Sahlgrens. 2007.

En barnbok med mormors krigsbarnsöde

Anna Holmström-Degerman har skrivit en barnbok, *Modighetsprovet*. Där har hon fått med (sin egen?) mormors krigsbarnsöde, som dock är ganska

ytligt beskrivet. Men ändå...

Boken handlar i grunden om moral och samvete, men på ett enkelt och begripligt sätt.

Illustrationerna av Boel Werner är enkla men kongeniala.

Kai Rosnell

Anna Holmgren-Degerman: *Modighetsprovet*. Opal, 2008.

”Kriget är det värsta som finns”

forts från föreg sida

arbeta, så sonen Pär tog över målarfirman.

Kari säger att han alltid varit hjälpsam och snäll, alldeles för snäll säger många, men när det inte har räckt till, eller om någon har trampat honom på tårna, då har man överskridit en osynlig gräns, då blev han fruktansvärt arg.

”Mycket ilska inom mig”

– Jag har burit så mycket ilska inom mig och jag hatar kriget, det är det värsta som finns. När jag träffade Kristina sade hon att med sådana känslor kan man inte leva i längden, dem måste man bearbeta, och det har jag gjort, säger Kari.

Samtalen med terapeuten efter sonens död lyfte fram andra minnen som han länge trängt undan. Alla frågor som

han inte fått svar på om fadern, och varför modern skickade bort honom. Nu finns det ingen kvar att fråga.

Modern Sirkka flyttade till Tyskland någon gång på 1970-talet. Hon dog 1989. Johan och Kari var på hennes begravning.

Kari har inga släktingar i Sverige. I sommar planerar familjen en resa till Finland för att försöka ta reda på mer om Sirkkas släkt.

– Jag skulle så gärna ha velat träffa min morfar men han är borta, likaså mormor. Jag vet att mormor ofta skrev till Gena men breven är försvunna och diplomaten som Gena och Georg fick.

Men foton av familjen har han kvar i sina album, där finns hans rötter. Och även bilden av hans okände far.

Irja Olsson

Fäderneslandets faderlösa

Nästan 80% av de krigs-faderlösa/föräldralösa barnen i Finland har erfårit, att faderlösheten har orsakat dem psykiska och ekonomiska svårigheter. Det framgår av **Suvi Haapalahtis** pro-gradustudie (samhällsvetenskap). Studien har utkommit i Tammerfors Universitet.

Studien grundar sig främst på en enkät med huvudstadsregionens krigsfaderlösa, som besvarades av 402 personer.

De krigsfaderlösa lider av mindervärdeskänsla och underlägsenhet, skam och ett starkt behov att bli godkända.

Det förlorade kriget och Sovjetunionens inverkan på vårt lands inrikespolitik gjorde att man inte talade om kriget. Det var tungt för de krigsfaderlösa att man inte talade om sin egen pappa hemma.

Glömda i 50 år

I skolan förekom mobbning och barnen kände sig på många sätt olika. Den offentliga opinionen såg honom som en liten hjälte eller som en krigs-jävel. Attityderna varierade.

Under vänsterradikalismens år 1960-70 föraktade man allt som hade med kriget att göra, också de krigsfaderlösa. Man glömde dem under nästan 50 år. Först de senaste åren har medierna börjat intressera sig för de stupades barn.

Enligt enkäten bodde cirka 10% av de faderlösa delvis i Sverige och Danmark. Avresan var svår särskilt för de yngsta som kunde känna sig övergivna också vid hemfärden. Anpassningen i det finska samhället var inte så lätt för dem som hade glömt sitt språk. Många krigsfaderlösa blev mobbade i båda länderna.

Pensionen liten

De faderlösa fick inte leva en normal barndom. De måste alltför tidigt ta ansvar för familjens ekonomi tillsammans med modern. Många kände också ångest att se modern sörja.

Krigsänkornas utkomst var knapp. 69% av krigsänkorna klarade sig dåligt eller hjälpligt. Ändå kunde man vara avundsjuk på deras pensioner. Krigsänkornas månadspension motsvarade tre dagars arbete för en skogsarbetare. Änkornas pensioner var ändå kopplade till mannens militära rang eller ekonomiska läge. Officerarnas änkor klarade sig bättre.

Informationen om samhällets ekonomiska stöd gick inte alltid fram. Tjänstemännen hade inte efter kriget någon plikt att informera effektivt. Praktiken var varierande i kommunerna. Ett exempel: en änkas första krav blev avslaget därför att mannen hade stupat redan tre

veckor efter vinterkrigets utbrott och "han hade inte skjutit en enda ryss".

Okänt antal

De faderlösa krigsbarnen fick utbildningsstöd för yrkesinriktade studier. För läroverk och högskolestudier fick man principiellt inget stöd. Enligt enkäten visste 47.6% av krigsbarnen inte om de hade fått något stöd.

Undersökningen tar fram kända fakta, att det inte finns exakt statistik om hur många föräldralösa barn det blev i kriget. Socialministeriet informerade 1947 att det blev 42 392 krigsfaderlösa. Mannerheims Barnskyddsförbund visste att det blev 53 000.

Å andra sidan vet man att det blev över 30 000 krigsänkor och 90% av dem hade barn. Om det fanns 2,7 barn i krigsänkafamiljerna, som undersökningen berättar, måste antalet krigsfaderlösa ha varit kring 80 000. Det är hög tid att staten snarast tar reda på fakta i det här ärendet.

Matti Höök, Kervo, Finland

Faderlöst krigsbarn (två och ett halvt år i Ukna, Småland).

Suvi Haapalahti: Isänmaan isättömät. Pro gradu-avhandling. Tammerfors universitet. 2008.

Tapani Rossis bok nu under tryckning

Tapani Rossi har arbetat i fem-sex år med sitt projekt att dokumentera de barnhem och sjukhem där tusentals finska krigsbarn fick vård under och efter Finlands krig. Nu är arbetet klart och boken under tryckning.

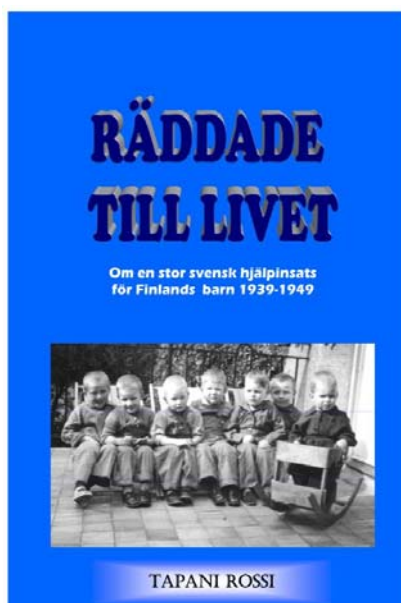
Boken ges ut på eget förlag och får titeln "Räddade till livet". Den kommer ut veckan efter midsommar.

Man kan redan nu beställa den. Priset är 220 kr plus porto, B-post inom Sverige 45 kr.

Beställ direkt av Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör, tel 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Leverans utlovas i juli!

K.R.

Enklaste vägen till Tammerfors

Till Krigsbarnsdagarna i Tammerfors 5-7 september anmäler du dig enklast via internet. På www.sotalapset.fi finns anmälningsblankett (även på svenska) att fylla i och skicka direkt via nätet. Om du inte har internet-möjlighet, kontakta ArvoKäppi, Anttoninkatu 9 F 3, FI-402 50 Jyväskylä, eller tel +358-14-273943.

Kanske kan du få hjälp att ladda ner blanketten och sedan sända med snigelposten till adressen ovan.

Preliminärt totalpris inklusive logi två nätter i dubbelrum 230 Euro. Utan logi 140 Euro.

Programmet är i stort sett detsamma som publicerades i förra MN.

De intressantaste programpunkterna är seminarierna om krigsbarnsforskningen, en rundtur med Silverlinjen på Näsijärvi och festmiddagen.

Stark känsla av gemenskap

Vi hade tur med vädret – också.

En vecka tidigare föll 35 cm blötsnö över Siljansbygden, spåren fanns kvar. Men 23-25 maj hälsade Tällberg oss med strålände vårsol och en gemenskapens värme som kändes extra starkt vid detta Riksmöte.

Klockar-Pelle, värd på Klockargården, anslag tonen med sin välkomnande näverlur, **Qvinnoväsen** och **Veranda-orkestern** följde efter med bl a Satumaa, Sagolandet, som blivit något av signaturmelodi för oss krigsbarn. **Christer Faberstedt**, färsk ordförande för Gävle-Dala-föreningen, framförde ett känsligt välkomnande och tackade bl a **Annu Liikkanen** som ”slog den första kilen i min försvarsmur av förnekelse”.

– Men det tog 22 år att komma till försoning. Och först i höstas återfann jag mitt fosterland, med ”Resan till barndomen”, sa Christer.

Naturen förklarad

Kommunalrådet **Bo Pettersson** förklarade bygdens skönhet med ett meteoritnedslag för 350 miljoner år sedan som skapat sjön Siljan. Man var tacksam att man inte befann sig där då.

Matts Imhagen hälsade på Riksförbundets vägnar och spelade upp **Erik Wallinus Rinnes** sång ”Sotalapsi”, framförd av sonen **Karri**.

Paul Rimmerfors berättade – för första gången – om sin far **Einar Rimmerfors**, länsombud för Hjälpkommittén för Finlands barn i Dalarna, och hans omfattande insatser för krigsbarnen.

Christer Faberstedt höll ett känsligt inledningsanförande.

Foto: Charlotte Thege.

Paul Rimmerfors berättade engagerat om sin fars insatser för de finska krigsbarnen. Här kramar han om tvillingarna Marja Hellstenius och Mirja Nilsson.

Foto: Charlotte Thege.

En gång hade han fått resa till Viborg (med specialtillstånd från **Mannerheim**) och med egna ögon sett hur den svenska barnbespisningen fungerade på plats.

Tvivelaren Rimmerfors

I sin bok ”Det gällde livet” (1946) skrev han att ”barnbespisningen var ett sätt att hjälpa som var att föredra framför bortförandet av de små”.

”Det bästa är att aldrig föra bort barn. Men i Finlands fall var det nödvändigt”, skrev han och syftade på de hotande krigshandlingarna, bombningarna.

Einar Rimmerfors var hela tiden mycket tveksam till krigsbarnsverksamheten, han kanske anade följderna. Eftervärlden har gett honom rätt.

Utan tvivel är man inte klok.

Besvärande siffror

I sin bok avslöjar också Einar Rimmerfors att det bland ledningen var känt att 929 av de cirka 8000 barn som kommit till Sverige under vinterkriget **inte** återvände till Finland. Det har ju allmänt sagts att ”nästan” alla barnen återvände sommaren 1940.

Den uppgiften kom fram under en ombudskonferens i Stockholm i april 1942. **Karl August Fagerholm**, den ansvarige ministern i Finland, var med.

Men han förde inte dessa uppseendeväckande siffror vidare till myndigheterna i Finland som alltså inte var medvetna om den uppenbara risken att en stor del av barnen skulle stanna permanent i Sverige.

Resan till barndomen

Radioreportern **Hasse Persson** följde med på ”Resan till barndomen” som en grupp krigsbarn från främst Häl-

Klockar-Per med sin näverlur öppnade Riksmötet

Foto: Charlotte Thege.

”Resan till barndomen” i centrum

singland företog förra året. Nu gav han oss livfulla och dramatiska glimtar från resan, med autentiska korta bandade intervjuer. Mycket skickligt och medryckande, med en fin distans till ämnet. Men näsduken kom fram emellanåt.

– Jag kommer aldrig att få vara med om något liknande, sa han avslutningsvis.

Han lockade upp lille **Emil** på scenen, barnbarn till **Arja Rohlin** som var med på resan, och barn till fotografen **Helena Claesson**. Tre generationer alltså.

Ett team från Sveriges television deltog också i resan. En dokumentär kommer att sändas någon gång i höst. (Vi försöker informera om tidpunkten i nästa MN eller via vår hemsida.)

Stort underskott

Det mest anmärkningsvärda under Riksförbundets årsmöte var det stora underskottet för året, cirka 52 000 kronor. Det är alarmerande siffror, men styrelsen har beslutat om ett åtgärds paket för att minska kostnaderna.

Festmiddagen på kvällen blev lyckad, i glädjens och gemenskapens tecken. **Matti Itäranta** med dotter **Tiina** underhöll, och i pausen spelades **Carl-Johan Vallgrens** sång ”Familjeporträtt” (se intervju på sid 7).

Storsvensk kultur

Söndagsförmiddagen ägnades åt storsvensk kultur, med en kortfilm om bygdens store son, kompositören **Hugo Alfvén**. Och Klockar-Pelle själv kåserade om Klockargården och dalmålningarna där, i form av färggranna gobelänger och målningar av konstnären **Stina Sunesson**.

Den fina utställningen blev också mycket uppmärksam.

Konferencier under träffen var **Jouko Rajaniemi** som skötte sin upp gift utmärkt.

Vi var cirka 140 krigsbarn (med partners), runt 35 från Finland, som lämnade Tällberg helnöjda med arrangemangen. Ett hjärtligt tack till hela staben.

Det blev ett minne för livet!

Kai Rosnell

Dala-Demokraten, Lixsands-editionen, hade ett reportage om Riksmötet i Tällberg måndag 26 maj. Tidningen kan beställas på tel 023/47506.

Radioreportern Hasse Persson gav rörande glimtar från ”Resan till barndomen”, och med lille Emil, fem år, på scenen, barnbarn till krigsbarnet Arja Rohlin, åskådliggjordes resan än bättre. Många av oss var just i den åldern när vi kom.

Foto: Helena Claesson, dotter till Arja, mor till Emil.

Applåderna ekade tätt på Klockargården.

Foto: Helena Claesson.

Frans G Bengtsson tog emot krigsbarn

Under andra världskriget engagerade sig ett flertal kända svenska författare på olika sätt för Finlands sak.

Under vinterkriget var **Olof Lagercrantz** redaktör för de finlandsfrivilligas tidskrift *Den Frivillige*. **Selma Lagerlöf** hann, före sin död i april 1940, skänka alla sina guldmaljetter till en insamling för det för sin överlevnad kämpande grannlandet (se sista sidan!).

Eyvind Johnson (*Soldatens återkomst*), **Ragnar Holmström** och **Albert Viksten** uppträdde på svenska militärförband där de uppmanade åhörarna att anmäla sig som frivilliga. **Harry Martinson** deltog själv som frivillig i vinterkriget.

Vilhelm Moberg fördömde kraftfullt **Per Albin Hansson** för bristande stöd för Finland. I dikten *Individualismens revansch* (5.2.1940) lämnar **Pär Lagerkvist** inget tvivel om på vems sida han stod.

I brev till finländska författarkollegor ger **Johannes Edfelt** uttryck för den skam han kände inför den i hans tycke otillräckliga hjälp Sverige gav.

Nu har det visat sig, att även **Frans G. Bengtsson** hörde till den grupp framstående författare, som under kriget gjorde en stor personlig insats för Finland.

I en artikel i tidskriften *Frans G. Bengtsson-studier X* (2007) berättar **Svante Nordin**, professor i idéhistoria i Lund, att **Röde Orms** författare och hustrun **Gerda** under slutet av fortsättningskriget tog emot två finska krigsbarn.

Vetskap om detta intressanta faktum hade **Nordin** erhållit 2006 via ett brev från **Bodil Vocke** i Esbo. Tillsammans med yngre system **Monika** hamnade den då 7-åriga **Bodil Tegengren** 1944 hos makarna Bengtsson i Ribbingfors.

I det återgivna brevet skriver **Bodil** bl.a.:

"Jag gick i Amnehärads folkskola och åkte skolskjuts dit, men denna körde inte ända fram till gården, så för

Debattera mera!!!

Finlands mödrar ihågkomna

"Någon i det officiella Finland borde ge mödrarna ett erkännande. Även de fick betala ett högt pris", skriver **Irja Olsson** (MN nr 1/2008, s. 6).

Erkännandet har redan givits. I varje finländsk kyrka hänger en dagorder "Till Finlands mödrar", där **ÖB marskalk Mannerheim** tackar dem: "I den prövningens tid vårt folk nu genomgår har ni avstått edra söner och döttrar åt fosterlandet... I namn av Finlands armé tilldelar jag denna dag, såsom ett uttryck för vår stora tacksamhet och vår aktning, Finlands mödrar gemensamt vårt **FRIHETSKORS**"

Efter texten i dagordern fortsätter **Mannerheim** i sina Minnen: "Alltsedan våren 1942 hänger denna dagorder inom glas och ram i alla landets kyrkor, krönt

av det åt de stupades mödrar gemensamt förlånade Frihetskorset i helsvart band".

Under vinterkriget fastställde marskalken att "Frihetskorset av 4 eller högre klass med svärd, i helsvart band, såsom minne skulle tilldelas närmaste anförvant till i kriget stupad. Hustru, äldsta dotter eller moder, i här nämnd ordning, berättigades även bära korset".

Sant är att här endast de stupade nämns närmare. Men han säger även att, som motsats till de män som strider vid fronterna, finns "i edra armar ett nytt släkte för fäderneslandet, ett släkte vilket må förunnas att odla och bebygga detta land under fredligare förhållanden än oss beskärts".

Stig Appelgren

Bara "historiskt intresse"?

Det största slaget i Nordens historia, då Röda armén 1944 hejdades vid Tali och Ihantala, har blivit film, "en påkostad finsk krigsfilm som inte direkt har rosats av filmkritikerna", skriver vår ordförande **Matts** (MN nr 1/2008, s. 3).

"Som mest har jag sett en trea på en femgradig skala, och det är en snäll bedömning".

Skall man ta i beaktande vad okunniga svenska filmkritiker skriver?

Den som inte har varit med om ett krig har ingen aning om vad allt detta innebär. Filmen är "mest ett försök att redogöra för de avgörande slagen om Finland", skriver **Matts**.

Javisst, bakom finns massiv militär sakkunskap. Filmen är en dokumentär av "en kamp, som i två månader krävt järnhårda nerver" (**Mannerheim** i sina Minnen). Filmen ska helt klart inte jäm-

föras med Okänd soldat, som var en fiktion.

"Filmen har ett historiskt intresse för intresserade om ryssens ansträngningar att inta Finland", skriver **Matts**.

"Historiskt intresse"? Vad menar du med det? Är det inte att nedvärdera det avgörande slaget?

Vi som levde då är med i krigsförloppet med liv och själ. Det är oss kampen gäller, vår framtid och frihet.

"Historiskt intresse", det gäller då också krigsbarnens upplevelser, hela vår tidskrift.

Vilken kontrast! När en ynka sovjetisk ubåt gick på grund vid den svenska kusten blev hela det svenska samhället hysteriskt. När det största slaget i nordisk historia utkämpades har det bara "historiskt intresse".

Stig Appelgren

att jag skulle komma i tid till den brukade farbror Frans köra mig till stora vägen, till tant Gerdas förtrytelse iförd pyjamas och silkesmorgonrock. Hem fick jag komma gående".

I slutet av brevet skriver hon: "Till slut en liten anekdot: efter ett par dagar på Ribbingfors lär jag till allmänt jubel ha frågat: 'Kan den där farbror Frans inte alls tala svenska?'

Hans skånska brytning var i fin-

landssvenska öron helt obegriplig innan man vande sig."

Bodils brev avslutas med följande mening:

"För mig är tiden på Ribbingfors ett kärt och lyckligt minne."

Jean Cronstedt

Ska du flytta?
Meddela ny adress!

Cronstedt kvar som ordförande

Årsmötet för Sydsveriges krigsbarn hölls 13 mars i Eslövs på 1950-talet uppförda och för sin särpräglade funktionalistiska stil kända Medborgarhus, 54 deltagare hade anmält sig.

Tapani Rossis aviserade föredrag fick strykas p.g.a. akut sjukdom men **Birgitta Berg** ställde med kort varsel upp som ersättare. Fängslande och personligt berättade hon om sin tidiga barn- och sina upplevelser som krigsbarn.

Under det krig, som samtidigt utgjorde både ett frihetskrig och ett inbördeskrig, hade ödets lotter utfallit så, att fadern och en farbror kom att delta på mot varandra stridande sidor. Bägge överlevde men under resten av livet talade de aldrig mera med varandra! Farmoderns förtvivlan var outsäglig.

Till den nya styrelsen hade **Leena-Maija Falk**, Tapani Rossi och under-tecknad av sagt sig omval. De bägge försträmnade avtackades. Tapani hyllades för sina mångåriga och ovärderliga insatser för föreningen.

Till posten som ny ordförande hade valberedningen inte lyckats få fram någon villig kandidat. Därför åtog jag mig att ställa upp för ett tredje år.

Den nya styrelsen:

Ordförande: Jean Cronstedt

Vice ordförande Laila Rydzén

Sekreterare: Birgitta Berg

Kassör :Irja Berggren

Ledamöter: Veikko Bern, Liisa Haraldsson, Markku Juntunen, Leena Strömberg, Leila Virtanen.

Suppleanter: Soini Andersson,

Timo Haapanen, Alpo Persson.

Valberedning: Börje Dahl, Annikki Nilsson, Keijo Yndén.

Jean Cronstedt

Metsäpirtti? Hankasalmi?

Jag önskar komma i kontakt med någon som kommer från Metsäpirtti i Karelen eller Hankasalmi.

Laila Gustafsson (född Hännikäinen), Vattenberg 5, 547 91 Gullspång. Tel 0551-23088.

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad med början 30 juli. Ring Jouko Rajaniemi, 0290-24917, om lokal.

Gästrikgruppen fortsätter att träffas den andra tisdagen i varje månad kl 13 i Gävle på Studieförbundet, Norra Köpmangatan 12 A.

Mötesdagarna i höst blir 9 september, 14 oktober, 11 november och 9 december.

Har du frågor, ring Eva Andersson, tel 026-195417.

Hälsingegruppen träffas under 2008 sista måndagen i månaden kl 13 på Studieförbundets lokal, Björkhamregatan 32, Bollnäs. Kontaktperson är Arja Rohlin, tel 0278-40407. En resa till Danmark planeras till augusti.

Leksandsgruppen återupptar verksamheten i september.

Göteborg

Utflykt planerad till Ale Stenar i slutet av augusti.

Mellansverige

Besök på Finnstigen, Bredsjö, Hällefors, 9-13 augusti. Mer info i medlemsbrev. Upplysningar: Sven-Olof Larsson, 016-148902, eller Kaarina Rundström-Skoog, 019-200833.

Ostkusten

Aktiviteter endast på Gotland.

Årsmötet den 11 mars på Oskarshamns Folkhögskola beslutade att lägga ner föreningen. Samtliga medlemmar har fått information via ett medlemsbrev och kan välja att fortsätta som direktanslutna eller prenumerera på MedlemsNytt.

Perti Lundin och Leila Ulvemo kommer att i september avsluta kontot och ev. överskott från verksamheten skickas till "barn som drabbas av krig" någonsans i världen.

Leila Ulvemo, Oskarshamn, ordförande, 0491-774 03, leila@ulvemo.com

Perti Lundin, Visby, kassör 0498-215614, pertti.lundin@telia.com

Gotland

Medlemsmöte 22 sept kl 18.00 i Kafé Björkstugan i Visby. Anmälan till Liisa Raita, tel 0498-33118.

Sydsverige

Sommarträff onsdag 2 juli kl 13, Finska föreningens lokal, Ingenjörsgatan 24, Olofström. Otto Mielonen underhåller, Pentti Suua berättar.

Höstmöte 14 oktober i Skillinge.

Stockholm

Medlemsmöten i regel första tisdagen i månaden på Kristinehov, Kristinehovsg. 2, kl 14. Anmäl tre dagar före till Hillevi Näsström, tel 08-58017823, eller Soili Andersson, tel 08-822242.

Sommarträffar följande tisdagar kl 11.30 vid Blå Porten, Djurgården, Stockholm: 10 och 24 juni, 8 och 22 juli, 5 och 19 augusti.

Tisdag 17 juni: resa till Vaxholm Kastell och Tynningö. Info och anmälan snarast: Auli Vietorisz, 08-54139210.

Utflykt till Möja söndag 29 juni, avresa kl 10 med Cinderella 1 från Strandvägen nedanför Dramaten, "hemma" igen kl 19.25. Total resekostnad 190 kr.

Info och anmälan: Marja Kinos, tel 08-6267847.

Ordinarie medlemsmöte tisdag 2 september.

RFK-info

Krigsbarnsdagarna i Tammerfors arrangeras 5-7 september 2008. Anmäl direkt via internet: www.sotalapset.fi eller se sidan 11.

Riksmötet 2009 arrangeras av Stockholmsföreningen. Närmare info om tid och plats i nästa nummer.

Finneborn i Danmark har sitt årsmöte 7-8 juni på "Den gamle Grænsekro" i Christiansfeld söder om Kolding.

Hemsidor

Riksförbundets hemsida har adressen www.krigsbarn.se – där finns även länkar till andra webbplatser.

Centralförbundet i Finland har en ny proffsig och välskött hemsida med adressen www.sotalapset.fi som är värd att besöka, bl a med engagerad debatt.

Den innehåller nu också sidor på svenska.

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölångsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Helsingfors har fått en värdig minnesrelief

Äntligen har republiken Finlands huvudstad Helsingfors fått ett värdigt monument över de tusentals krigsbarn som därifrån sändes bort till främmande land under krigen.

Det är en vacker relief, centralt placerad på en husvägg mellan järnvägsstationen och posthuset, lätt att hitta.

Anna Jäämeri-Ruusuvuori är konstnären bakom verket, samma konstnär som gjorde den fina skulpturen *Ero* i Haparanda som invigdes i april 2005.

Avtäckningen skedde torsdagen den 8 maj med några hundra intresserade som närmaste vittnen.

Helsingfors-föreningens ordförande **Pertti Kavén** inledde ceremonin, Sveriges ambassadör **Eva Walder-Brundin** och Finlands omsorgsminister **Paula Risikko** talade, och konstnären själv berättade om verkets tillkomst. Avslutningsvis en kaffestund med program på hotell Vaakuna intill. Bland många lyckönskande fanns RFK:s ordförande **Matts Imhagen**.

Den gamla minnesplattan i tunneln under Sokos-huset är något medfaren och svårläst och kommer att avlägsnas inom kort.

K.R.

Selma Lagerlöfs medaljer

I ett brev till Nationalinsamlingen för Finland daterat 14 januari 1940 gjorde författaren **Selma Lagerlöf** en donation till Finlandshjälpen.

Hon skänkte både Nobelprismedaljen (hon fick nobelpriset i litteratur 1909) och Svenska Akademiens guldmedalj (hon blev 1914 första kvinnliga ledamot av akademien).

När detta blev känt i Värmland tog major **Svante Pålsson** på Rottneros initiativ till en insamling för att köpa tillbaka medaljerna innan de smältes ned. Det blev föreningen Fryksdalens Gille som startade insamlingen. Den inbringade cirka 12 000 kronor, en mycket stor summa på den tiden, och köpte tillbaka medaljerna.

De förvaras nu i säkert bankfack. Men kopiorna och donationsbrevet finns på Selma Lagerlöfs Mårbacka i Sunne, Värmland.

Selma Lagerlöf dog 16 mars 1940, tre dagar efter krigsslutet. Hon var född 1858, 150-årsjubileum i år! K. R.

Texten på minnesreliefen i Helsingfors:

Lastensiirot Barntransporterna 1939-1945

Helsingin rautatieasemalta lähetettiin sotavuosien aikana noin 13 000 suomalaista lasta turvaan muihin Pohjoismaihin.

Från Helsingfors järnvägsstation sändes under krigsåren omkring 13 000 finska barn undan kriget till de övriga nordiska länderna.

8.5.2008

Helsingin seudun sotalapset ry

Helsingforsnejdens krigsbarn rf